

DERS : 50

KONU : İŞ ve MESLEK AHLÂKI - AHİLİK ÖRNEĞİ

“MEDİNET’ÜL FADILA”YA BİR ADIM.”

Ahlâk; insanların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen, **toplumsal güven**, huzur, düzen ve mutluluğu sağlayan, genel için **neyin iyi, neyin kötü** olduğunun ölçütü olan kurallar bütünüdür. Toplumsal hayatın vazgeçilmez bir parçası olan ahlâk her alanda olduğu gibi **iş yaşantısında da** karşımıza çıkmaktadır.

Sağlıklı bir toplum oluşturmanın belki de en önemli ayağı ahlâktır. Çünkü insan madde ve manadan müteşekkil, iki boyutlu ve her iki boyuta dair ihtiyaçları var olan bir varlıktır. İnsanın manevi boyutunu, **inanç ve ahlâk** oluşturur. İnsanın bu manevi boyutu görmezden gelinirse, özellikle günümüzde örneklerine sıkça rastladığımız, toplumsal sağlığı bozan ve **sosyal ortamı** yaşanmaz hale getiren **yalan, rüşvet, yolsuzluk, hile** vb. problemlerle karşılaşmamız kaçınılmazdır. Bu yüzden söz konusu olumsuzlukların üstesinden gelebilmek için, her kurum ya da kuruluş **temel ahlâki ilkeler** belirleme yolunu seçmektedir.

Bu noktadan hareketle, **madde** ile **mana âleminde** ahengin sağlandığı müstesna bir cemiyet ve teşkilat olan **AHİLİK kurumunun**, İslam Ahlâkı menşeli **“iş ve meslek ahlâkı”** göze çarpmaktadır. “Zira AHİLİK 13 ile 19. yüzyıllar arasında Anadolu başta olmak üzere Balkanlardan Kırım’a kadar uzanan bir coğrafyada egemen olmuş **ekonomik, sosyal ve kültürel** bir kurumdur. İşi kutsal, çalışmayı ibadet sayan, karşılıklı işbirliği ve sosyal dayanışmaya dayalı, kaliteyi ve müşteri hizmetini ilke edinmiş olan AHİLİK, **mesleki gelişmeyi** sürekli eğitimle pekiştiren bir ahlâk anlayışını temsil eder”¹.

AHİLİK kelimesinin kaynağı hususunda iki farklı görüş bulunmaktadır. Birincisi, kelimenin Arapça **“kardeşim”** demek olan **“AHİ”** kelimesinden türediğidir. İkincisi ise **Divanü Lugati’t-Türk** ve Atabetü’l-Hakayık gibi kaynaklarda geçen **“eli açık, cömert”** anlamlarına gelen Türkçe **“akı”** kelimesinden geldiği görüşüdür¹.

Bu konu üzerinde **ciddi incelemeler** yapan Batılı oryantalistler bugüne dek yaptıkları yayınlarda Ahiliğin kökenlerini, doğuda, özellikle Araplar arasında XI. yüzyıldan başlayarak gelişmiş olan **“Fütüvvet Örgütüne”** dayarlar.

Ahilerin vizyonunun temel belirleyicileri **“Kitap ve Sünnet”**ten neşet eden fütüvvetnamelerdir. **Fütüvvetnameler** Ahiliğe katılanların ellerinden düşürmedikleri ve günlük hayatlarına tatbik etmeye çalıştıkları ilkelerin izah edildiği eserlerdir. Onların günlük hayatlarında uydukları ve uyguladıkları ilke ve kuralları ihtiva eden fütüvvetnameler tasavvuf ağırlıklı ve Ahiliğin **ahlâk ve fazilet eğitimiyle** ilişkili olup **ideal insan modelini** oluşturmayı hedefleyen eserlerdir. Anlaşıldığı üzere, Ahilik anlayışının temelinin, İslami prensiplere

¹ Zeynep Kantarcı, “İş Etiği ve AHİLİK”, Atatürk Üniversitesi S.B.E. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2007, s. 2

dayanan fütüvvetnamelere dayanması, **Ahilikteki iş ahlâkı** anlayışında, İslam Ahlâkı'nın ne kadar tesirli olduğunu göstermektedir.

AHİLİK kurumundaki bütün ahlâki ilkeler, AHİ teşkilatının “*Medinet'ül Fadıla*”yı, yani mükemmel ve müreffeh bir toplumu oluşturmak hedefinin bir neticesidir. Diğer bir ifade ile **âleme nizam vermek** Ahilerin değişmez gayesini oluşturur².

Dolayısıyla gaye **mükemmeli hedeflemek** ve genel ahlâk ilkelerini buna göre ayrıntılarıyla sistemleştirmek olunca, iş ahlâkı konusunda da bu ahlâk ilkeleri ve bu **ahlâk ilkelerinin kaynağı olan İslam'ın** ahlâk ilkelerinin etkisi şüphesiz çok önemli derecede olacaktır. Bu hassasiyetin neticesi olarak oluşan informel Ahilik, iş ahlâkı ilkelerinden bir kaçını şöyle sıralayabiliriz³:

1. “AHİ’NİN ÖNCELİKLE EMEĞİNİ DEĞERLENDİRECEK BİR İŞİ, ÖZELLİKLE DE BİR SANATI OLMALIDIR.”

Burada “AHİ'nin işi ve sanatı olmalıdır” ilkesi üzerinden, çalışmaya vurgu yapıldığını söyleyebiliriz. Nitekim Ahilere göre işsizlik batıl olarak nitelenmekte ve akılsızlık sayılmaktadır.

2. “AHİ BİRKAÇ İŞ VEYA SANATLA DEĞİL, YETENEKLERİNE EN UYGUN OLAN TEK BİR İŞ VEYA SANATLA UĞRAŞMALIDIR.”

Bu anlayışa göre birden fazla sanatla uğraşmak, hiçbir sanatla uğraşmamakla aynıdır. Bunun neticesi olarak her Ahinin belli bir sanatta zirveye ulaşması sağlanmıştır. Böylece yapılan her işçiliğin ve sanat ürününün kalitesi en üst seviyede sağlanmıştır. Görüldüğü üzere AHİ teşkilatı müşterinin istediği malı en yüksek kalitede alabilmesi için AHİ'nin yalnız bir sanat dalını seçmesini ve o sanatta kemâle ermesini şart koşturmuştur. Böylece esnafın rekabetini kaliteli mal üretme alanına kaydırmıştır.

3. “AHİ, DOĞRU OLMALI, EMEĞİNİN HAKKI OLANDAN FAZLASINI KAZANMA YOLUNA SAPMAMALIDIR.”

AHİ, insanı eşref-i mahlûkat olarak görür ve ona insan olduğu için saygı gösterir. O, bu anlayışının neticesinde, din, dil, ırk, ten, cinsiyet ayırımı gözetmeksizin herkese adil davranmış ve bunu ihlal edenleri müeyyidelerle cezalandırmıştır.

4. “AHİ DAYANIŞMACI OLMALIDIR.”

Burada dayanışmadan kastedilen can ve mal güvenliği noktasında değil, kazançların müşterek hale getirilmesi ile ilgilidir. Zira dayanışmayı bozacağı endişesi ile aşırı kazanç arzusu kesinlikle engellenmiştir.

² Veysi Erken, “AHİlik Teşkilatının Vizyonu”, II. Uluslararası AHİlik Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 13-15 Ekim 1999, s. 127.

³ Musa Gelici, “Protestan İş Ahlakı ile AHİlik İş Ahlakının Karşılaştırılması”, Marmara Üniversitesi S.B.E. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, s. 65.

5. “AHİLER, YANLARINDA ÇALIŞAN ÇIRAK VE KALFALARA EMEKLERİ SÖMÜRÜLECEK VARLIKLAR GİBİ DEĞİL, YETİŞTİRİLECEK VE İLERİDE İŞYERİ TEMİN EDİLECEK BİRER İNSAN OLARAK BAKARLAR.”

Bu informel iş ahlâki ilkesinden de, usta ve yanında çalıştırdığı çıraklarının birbirlerini baba ve oğul gibi gördüklerini dolayısıyla bir aile sıcaklığı içinde verimli çalışmayı tesis ettiklerini söyleyebiliriz⁴.

6. “AHİLİK MAL BİRİKTİRME VE YIĞMA PEŞİNDE KOŞAN HARİS VE İSTİSMARCI TİCARETE KARŞIDIR.”

Ahilikte esas olan helal kazançtır. AHİ'nin doğru olması ve hak ettiğinden fazla kazanma yoluna sapmaması bir iş ahlâki kaidesidir. Türk kültürünün zeminini ve ruhunu teşkil eden; “Allah, insan ve devlet” anlayışında yüksek bir ahlâk yattığı açıktır. Yüksek ahlâk ölçülerini hayat tarzı haline getiren, Allah korkusu ve sevgisidir. Bu yüzden yüksek ahlâk, hak, hukuk ve adaleti Allah adına isteme anlamına gelir. Hakkına razı olmayarak malına fazla fiyat isteme, zenginleşme hırsıyla karanlık ve dolaşık kazanç yollarına sapma gibi haram kazanç yollarına Ahilik müsaade etmez⁵.

7. “AHİ, KARDEŞİNİ KENDİNE TERCİH EDENDİR.”

Ahiler her koyun kendi bacağından asılır diyen insanlar değildir. Onlar bilirler ki, komşusundaki yangın kendilerine de sıçrar. Ferdin kendini kurtarmasının hiçbir anlamı yoktur. Önemli olan herkesin saadete ulaşmasıdır. Bunun için sabahleyin ilk müşterisi ile alışveriş yapan bir AHİ'ye ikinci bir müşteri gelirse ve komşusu henüz siftah yapmamışsa, müşteriye bütün samimiyetiyle şöyle der: “Kusura bakmayın efendim. Allah bereketini vere, ben sabah siftahını yaptım. Sizin istediğiniz mal karşı dükkânda da var. O daha siftah etmedi siz ondan alın.”

8. “AHİ'NİN 18 DİRHEM GÜMÜŞTEN FAZLA DÜNYALIĞI OLMAMALIDIR.”

Ahilik sermayenin ataletine karşıdır. Sermaye atıl bırakılmayıp, ekonomik hayata kazandırılmalıdır. Dolayısıyla bu düsturu, sermayenin atalete bırakılmayıp, ekonomik hayatın canlı tutulmasına matuf bir düsturdur.⁶

Sonuç olarak diyebiliriz ki, siyasi ve iktisadi sistemi ne olursa olsun, güçlü, **müreffeh, ilimde ve fende ileriye gitmiş** her toplumun, kendine mahsus sağlam bir ahlaki sistemi ve disiplini olduğunu kabul etmek gerektir. Velez ki, bunun adı “etik ya da iş etiği” olsun.

Ahilik anlayışı ve teşkilatlanması, tarihimizde, gerek **sosyo-ekonomik açıdan**, gerekse kültürel açıdan çok önemli bir yer teşkil eder. Zira yüzlerce yıldır Anadolu insanına **dini, ahlâki, siyasi ve sosyal açıdan** yön vermiş, müstesna bir kurumdur.

İnsanın bir bütün olarak ele alındığı AHİ birliklerinde mükemmel insan ve mükemmel toplum hedeflenmiştir. Bu nedenle Ahilik kurumunda bireye sadece mesleki bilgiler değil, aynı

⁴ Gelici, a.g.e., s. 67.

⁵ Gelici, a.g.e., s. 68.

⁶ Gelici, a.g.e., s. 69.

zamanda **dini, ahlâki ve toplumsal** bilgiler de verilmiştir. İş başında ve iş dışında teoriden çok, yapılarak ve yaşanarak verilen eğitimle Ahiler, toplumda çok önemli roller üstlenmişlerdir. AHİ birlikleri geliştirmiş oldukları ahlâki, sosyal ve ekonomik ilke ve erdemlerle **günümüzün çeşitli örgütlerine**, sendikalarına, **gençlik ve meslek kuruluşlarına**, eğitim kurumlarına, pek çok yönden örnek olabilecek bir yapıya sahiptir⁷.

Alınacak Dersler:

1. Günümüz iş adamları tarihimizdeki AHİ'ler gibi olmalıdırlar.
2. AHİ'nin bir tek sanatı olmalıdır.
3. AHİ doğru olmalı, emeğinin hakkı olandan fazlasını kazanma yoluna sapmamalıdır.
4. AHİ dayanışmacı olmalıdır.
5. AHİler, yanlarında çalışan çırak ve kalfalara emekleri sömürülecek varlıklar gibi değil, yetiştirilecek ve ileride işyeri temin edilecek birer insan olarak bakarlar.
6. AHİ'lik mal biriktirme ve yığılma peşinde koşan haris ve istismarcı ticarete karşıdır.
7. AHİ, kardeşini kendisine tercih edendir.

Tavsiyeler:

1. Siz de bu hafta AHİLİK TEŞKİLATI ile ilgili detaylı bilgi sahibi olmak için çalışma yapınız ve bu bilgileri çevrenizdeki diğer iş adamları ile paylaşınız.

ⁱ Bu görüşe göre aslında akı olan Türklerin aralarındaki sıcak ilişkiler ve yakınlık münasebetiyle birbirlerine "kardeşim" anlamına gelen AHİ diye seslenmeleri ya da birbirlerine kardeşçe davranmaları, zaman içerisinde, "akı" kelimesinin yerini "AHİ" kelimesine bırakmasıyla sonuçlanmıştır.

---

⁷ İbrahim Durak ve Atilla Yücel, "AHİliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Günümüze Yansımaları", Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, C. 15, S. 2, 2010, s. 166.